

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

Кафедра українознавства, культурології та історії науки

**ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ДИСЦИПЛІНИ
«ЕТИКА ДІЛОВИХ ВІДНОСИН»
для студентів 2-го курсу**

Затверджено
редакційно-видавничою
радою університету,
протокол № від « » _____ 2024 р.

Харків
НТУ «ХПІ»
2024

Плани семінарських занять та методичні рекомендації з дисципліни «Етика ділових відносин» для студентів 2-го курсу / уклад. О. Гайдамачук. – Харків : НТУ «ХП», 2024. – 41 с.

Підготувала Ольга Володимирівна Гайдамачук, кандидат філософських наук

Затверджено на засіданні кафедри Протокол № _ від 16 грудня 2024 р.

Рецензент:

Кафедра українознавства, культурології та історії науки

ЗМІСТ

Передмова.....	5
Семінар 1, Мета і завдання дисципліни «Етика ділових відносин».....	6
Теми доповідей.....	6
Проблемні запитання.....	6
Література.....	7
Семінар 2. Основи етики ділових відносин.....	9
Теми доповідей.....	9
Проблемні запитання.....	9
Література.....	10
Семінар 3. Ділове спілкування.....	12
Теми доповідей.....	12
Проблемні запитання.....	12
Література.....	13
Семінар 4. Конфлікти і шляхи порозуміння.....	15
Теми доповідей.....	15
Проблемні запитання.....	15
Література.....	16
Семінар 5. Переговори.....	18
Теми доповідей.....	18
Проблемні запитання.....	18
Література.....	19
Семінар 6. Ділова атрибутика.....	21
Теми доповідей.....	21
Проблемні запитання.....	21
Література.....	21

Семінар 7. Імідж і репутація ділової людини.....	24
Теми доповідей.....	24
Проблемні запитання.....	24
Література.....	24
Семінар 8. Ділові прийоми.....	26
Теми доповідей.....	26
Проблемні запитання.....	26
Література.....	26
Теми самостійних робіт.....	28
Контрольні запитання (на залік).....	29
Загальний список літератури.....	30
Рекомендовані електронні ресурси.....	39

Передмова

Серед компетенцій, важливих для кваліфікованих фахівців, важливу роль відіграють так звані soft skills - уміння ефективно взаємодіяти з іншими людьми у виконанні робочих завдань, особливо коли йдеться про роботу в колективі. До таких умінь відносять не тільки вміння слухати, домовлятися, переконливо говорити і писати, а й вести перемовини та виступати публічно. Курс з «Етики ділових відносин», окрім названого, знайомить студентів з діловим етикетом і націлений допомогти майбутнім фахівцям формувати навички етичної поведінки в професійній діяльності як у вітчизняному, так і в міжнародному бізнес-середовищі.

Етичні питання в діловій сфері загострюються через конкуренцію і зрештою впливають на економіку всієї країни. Етику часто відносять до «неписаних суспільних законів», які справляють свій не завжди помітний вплив як на репутацію людини чи колективу, так і на імідж організації, корпорації чи країни. В сучасних умовах важливою є здатність глибоко й комплексно розуміти значення цивілізованих ділових відносин на внутрішньому і зовнішньому ринку.

Цей посібник містить плани 8-ми семінарів з «Етики ділових відносин», кожен з яких включає тему, загальні питання, теми для доповідей, проблемні запитання і короткі списки тематично підібраної літератури для підготовки, переважна більшість якої доступна онлайн, що важливо в умовах дистанційного навчання. Крім того, в кінці посібника наведено теми для самостійних робіт, перелік питань для підсумкового контролю, розширений список літератури й список рекомендованих електронних джерел.

СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ

Семінар 1. Мета і завдання дисципліни «Етика ділових відносин»

План

1. Мораль, етика й етикет: етимологія понять.
2. Сутність, зміст, мета і завдання дисципліни «Етика ділових відносин».
3. Етичні засади сучасного бізнесу (у ХХІ ст.).

Ключові слова: мораль, етика, етикет, відповідальність, комунікативна філософія, глобалізація, етика ділових відносин, добро і зло, етика ділових відносин, ділова етика, економічна етика, етика бізнесу, менеджмент організації.

Теми доповідей та повідомлень:

1. Сутність та зміст Глобального договору ООН.
2. Етичний кодекс студента.

Проблемні питання

(обґрунтуйте відповідь + доведіть на прикладах):

1. Яка різниця між поняттями «мораль» й «етика»?
2. Що таке «етикет» і який він буває?
3. Чим етика відрізняється від ділової етики?
4. Яка роль принцип відповідальності грає у сучасній діловій етиці?
5. Які етичні принципи ви б включили до корпоративного етичного кодексу
6. Що таке соціальна відповідальність бізнесу і чому вона важлива?
7. Що сприяє /перешкоджає українським бізнесменам дотримуватися етичних принципів?
8. Як усунути перешкоди дотриманню етичних принципів?
9. Як ви розумієте принцип «чесним у бізнесі бути вигідно»?
10. Що таке «комітет з етики» і які його функції?
11. Чи діє «золоте правило моралі» в ділових відносинах?
12. Наскільки важлива етика ділових відносин у менеджменті?

Література:

1. Близнюк Т. П. Бізнес-етика та ділові комунікації в контексті теорії поколінь [Електронний ресурс] / Т. П. Близнюк, О. В. Майстренко, Ж. О. Андрійченко // Науковий погляд: економіка та управління. 2022. № 1. С. 44–50. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamsue_2022_1_8
2. Бойко, О. М. BUSINESS ETHICS RULES: APPLICATION PROBLEMS. *Scientific Notes of Lviv University of Business and Law*, 2022. 32. С. 92–98. URL: <https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/view/526>
3. Бойчук І. В. Роль професійної етики в сучасній бізнес-практиці // Сучасні напрями розвитку економіки, підприємництва, технологій та їх правового забезпечення: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції / відповід. за вип. : проф. Семак Б. Б.. Львів : вид-во Львівського торговельно-економічного університету, 2021. С. 132–134. URL: https://www.lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/kafedry/Kommerciynoi_Diyalnosti/Nauka/2021_7._Suchasni_naprjami_rozvitku_ekonomiki_2021.pdf#page=133
4. Глобальний договір ООН / <http://www.globalcompact.org.ua/ua/about/what>
5. Зарічна О. В. Етика бізнесу в умовах євроінтеграції [Електронний ресурс] / О. В. Зарічна, В. В. Зеліч // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2022. Вип. 44. С. 36–40. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2022_44_8
6. Орлова К. Є., Бірюченко С. Ю. Етика бізнесу як об'єкт наукового дослідження // Економіка, управління та адміністрування. 2022. № 1 (99). С. 76–82. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vzhdtu_econ_2022_1_13
7. Ремньова, Л. Забаштанська, Т. Диджитал-етикет у сучасних бізнес-комунікаціях та в управлінні персоналом // Проблеми і перспективи економіки та управління, 2023. 2(30). С. 32–43. [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2022-2\(30\)-32-43](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2022-2(30)-32-43)
8. Серих О. В. Професійна етика державних службовців: поняття, особливості // Нове українське право, Вип. 4, 2021. С. 104–111. URL: <http://newukrainianlaw.in.ua/index.php/journal/article/view/87/78>
9. Тараненко Г. Г., Маджар А. Етичні засади корпоративної соціальної відповідальності // Наукові дослідження та інновації в галузі суспільно-гуманітарних наук: збірник матеріалів І Всеукраїнської

науково-практичної Інтернет-конференції (Мелітополь, 24 листопада 2021 р.). Ч. 2. С. 311–313. URL: <http://elar.tsatu.edu.ua/handle/123456789/15785>

10. Флекевчук К. Етичні засади нового суспільного договору України і сфера відповідальності публічного сектору (в контексті взаємодії із бізнес- середовищем). Магістерська робота (281 «Публічне управління та адміністрування»). Український католицький університет. Кафедра державного управління. Львів: УКУ 2023, 99 с. URL: <https://er.ucu.edu.ua/handle/1/4017>
11. Чубіна Т. Д. Поняття професійної культури // Актуальні проблеми технічних та соціально-гуманітарних наук у забезпеченні діяльності служби цивільного захисту: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. 4 квітня 2014 року, м. Черкаси. Черкаси: ЧПБ імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2014. С. 292–295.

Семінар 2. Основи етики ділових відносин

План

1. Особливості ділового етикету.
2. Гендерні засади ділової етики.
3. Резюме, інтерв'ю, співбесіда.
4. Національні особливості ділової етики в різних країнах світу.

Ключові слова: клієнт, партнер, маркетинг, форми спілкування менеджера з клієнтами, гендер, гендерна рівність, ділова жінка, гендерні стереотипи, гендерні особливості, працевлаштування, резюме, інтерв'ю, національна культура, національні особливості ділового спілкування, співбесіда.

Теми доповідей та повідомлень:

1. Етика ділових відносин керівника і підлеглих.
2. Етика ділових взаємин з клієнтами і бізнеспартнерами.
3. Етика ділових відносин з іноземними колегами, клієнтами, бізнеспартнерами.
4. Працевлаштування з точки зору етикету.

Проблемні запитання

(обгрунтуйте відповідь + доведіть на прикладах):

1. Яка роль ділового протоколу?
2. Які умови, на вашу думку, сприяють успішності керівника?
3. Доведіть / спростуйте вплив етикету на відносини з клієнтами і партнерами?
4. Які проблеми і як саме покликана вирішувати гендерна рівність?
5. Що таке «гендерні стереотипи» і як вони впливають на бізнес?
6. Як підготуватися до співбесіди з працевлаштування?
7. За якими критеріями інтерв'ю (працевлаштування) оцінюють як грамотне?
8. Які ознаки гарного резюме (яка його структура, принципи, зміст)?
9. Чим ділова етика українців відрізняється від американської і французької?
10. Чим ділова етика українців відрізняється від британської і німецької?
11. Чим ділова етика українців відрізняється від японської й арабської?

12. Чим ділова етика українців відрізняється від польської і турецької?

Література:

1. Бабкова-Пилипенко Н. П. Гендерні стереотипи: головні напрямки самовдосконалення для молодих бізнес-леді [Електронний ресурс] / Н. П. Бабкова-Пилипенко, А. І. Мельник, А.-М. І. Архангельська // Вісник ХНАУ. Серія : Економічні науки. 2018. № 3. С. 392–399. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vkhnau_ekon_2018_3_43
2. Белкін І. В. Культурна етика ділового спілкування як основа взаємодії між основними учасниками на ринку [Електронний ресурс] / І. В. Белкін, Я. В. Гонтарук, С. М. Трапаїдзе // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2022. Вип. 3. С. 45–49. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sxeebu_2022_3_9
3. Бізнес-комунікації: навчально-методичний комплекс [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, галузі знань 07 «Управління та адміністрування», спеціальності 075 «Маркетинг», освітньо-професійної програми «Промисловий маркетинг» / Укладач: Л.М. Шульгіна. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2023. 151 с. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/52779/1/Biznes_komun.pdf
4. Гуцуляк В. Р. Вплив бізнес-етики на ефективність менеджменту компанії // Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління, 2021. Том 32 (71). С. 42–45. URL: https://www.econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2021/32_71_1/9.pdf
5. Конспект лекцій з дисципліни «Дипломатичний протокол та етикет» : для здобувачів вищ. освіти спец. 291 Міжнарод. відносини, сусп. комунікації та регіон. студії / В. О. Бабіна, І. М. Чістякова, І. Б. Кривдіна, І. В. Кудлай ; Держ. ун-т «Одес. політехніка». Одеса, 2021. 48 с. URL: <http://dspace.op.edu.ua/jspui/handle/123456789/12177>
6. Конюкова І. Я., Сидоровська Є. А. Цифровий етикет комунікативної культури XXI ст. // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв № 1'2021. Культурологія. С. 26–30. URL: <https://elib.nakkkim.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3270/%d0%9a%d0%be%d0%bd%d1%8e%d0%ba%d0%be%d0%b2%d0%b0%20%d0%86.%d0%af.%2c%20%d0%a1%d0%b8%d0%b4%d0%be%d1%80%d0%be%d0%>

b2%d1%81%d1%8c%d0%ba%d0%b0%20%d0%84.%d0%90.%20%d0%a6
%d0%b8%d1%84%d1%80%d0%be%d0%b2%d0%b8%d0%b9.pdf?sequenc
e=1&isAllowed=y

7. Плотніченко С. Р. Основи ділового етикету та протоколу [Текст] : навчальний посібник для здобувачів вищої освіти / С. Р. Плотніченко. – Мелітополь : ТОВ «Колор Принт», 2021. 200 с. URL: http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/123456789/15706/1/Plotnichenko_Svitlana.pdf
8. Смолич Д. В. Культура та етика керівника в управлінні організацією [Електронний ресурс] // Економічні науки. Серія : Регіональна економіка. 2021. Вип. 18. С. 180–191. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnre_2021_18_22
9. Харчук О. Г., Костюк М. В. Діловий етикет відносин на підприємстві // The XVII International Scientific and Practical Conference «Multidisciplinary academic notes. Theory, methodology and practice», May 03–06, 2022, Tokyo, Japan. С. 403–406. https://www.researchgate.net/profile/Roksoliana-Kvasnytsia-2/publication/360400037_Evolucia_rozvitku_ta_osoblivosti_akcidentnih_srifitiv/links/62da542f82bb472992974067/Evolucia-rozvitku-ta-osoblivosti-akcidentnih-srifitiv.pdf#page=404

Семінар 3. Ділове спілкування

План

1. Особливості ділового спілкування
2. Способи, засоби і форми ділового спілкування
3. Публічний виступ.

Ключові слова: комунікація, спілкування, риторика, функції спілкування, види спілкування, рівні спілкування (маніпуляція, конкуренція, співробітництво), моральні цінності, вербальна комунікація, невербальна комунікація, культура слухання, культура мовлення, невербальні засоби спілкування, Інтернет, комп'ютер, електронне спілкування, електронна пошта (e-mail), електронний лист, етикет електронної пошти, публічний виступ, промова, композиція промови, методи впорядкування матеріалу виступу, "прикрашення" промови, виголошення промови.

Теми доповідей та повідомлень:

1. Засоби і способи ділового спілкування.
2. Стилi ділового спілкування (авторитарний, демократичний, ліберальний, комплексний).
3. Правила телефонного етикету.
4. Особливості віртуального спілкування.
5. Стратегії і тактики спілкування.

Проблемні питання

(обґрунтуйте відповідь + доведіть на прикладах):

1. Що таке риторика і як вона допомагає у спілкуванні?
2. Чим ділове спілкування відрізняється від побутового?
3. Як функціонують різні рівні моральної культури ділового спілкування?
4. Як на ділове спілкування впливають маніпуляції й актуалізації?
5. Що таке теорія трансакційного аналізу?
6. Які моделі спілкування доречні в ділових відносинах?
7. Які переваги і недоліки авторитарного і демократичного стилей керівництва?
8. Як на ділове спілкування впливають невербальні його засоби?
9. У чому особливість індивідуальної ділової бесіди?
10. Як ефективно користуватися телефоном у діловому спілкуванні?

11. У яких формах проводять колективні обговорення проблем?
12. Що таке «мозковий штурм» і в чому його переваги?
13. Як гарно підготуватися до публічного виступу?
14. Як правильно підібрати форму промови?

Література:

1. Базарова І. В. Комунікативні стратегії і тактики учасників світського спілкування [Електронний ресурс] // Записки з романо-германської філології. 2020. Вип. 1. С. 4–13. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/zrgf_2020_1_3
2. Бізнес-комунікації: навчально-методичний комплекс [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, галузі знань 07 «Управління та адміністрування», спеціальності 075 «Маркетинг», освітньо-професійної програми «Промисловий маркетинг» / Укладач: Л.М. Шульгіна. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2023. 151 с. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/52779/1/Biznes_komun.pdf
3. Гайдамачук О. Антиномія письма – голосу в «Трьох хвилинах» Лесі Українки // *Evropský filozofický a historický diskurz*. 2022. V. 8, Iss. 3. P. 26–31. URL: https://ephd.cz/wp-content/uploads/2022/ephd_2022_8_3/05.pdf
4. Галій М. С. Публічний виступ: мета, види, жанри та вимоги [Електронний ресурс] // Держава і право. Серія : Юридичні науки. 2019. Вип. 83. С. 14–23. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/jurnaukdir_2019_83_4
5. Гамова Г. І. Публічний виступ як реалізація ораторської майстерності [Електронний ресурс] / Г. І. Гамова // Лінгвістичні дослідження. 2019. Вип. 50. С. 156–165. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_lingv_2019_50_22
6. Ділове спілкування: навчально-методичний комплекс дисципліни [Електронний ресурс]: навч. посіб. для здобувачів ступеня магістра за освітньо професійною програмою «Міжнародні соціальні проекти та волонтерська діяльність» спеціальності 231 Соціальна робота. Укл.: О.І. Боковець. К. : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 62 с. URL: <https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/48219/1/Dilove.pdf>
7. Конспект лекцій з дисципліни «Дипломатичний протокол та етикет» : для здобувачів вищ. освіти спец. 291 Міжнарод. відносини, сусп.

- комунікації та регіон. студії / В. О. Бабіна, І. М. Чістякова, І. Б. Кривдіна, І. В. Кудлай ; Держ. ун-т «Одес. політехніка». Одеса, 2021. 48 с. URL: <http://dspace.op.edu.ua/jspui/handle/123456789/12177>
8. Методи і форми управлінської діяльності : конспект лекцій / О. В. Лаврухін, О. М. Костенніков, К. В. Кім, Г. Є. Богомазова. Харків : УкрДУЗТ, 2020. 99 с. <http://lib.kart.edu.ua/handle/123456789/5410>
9. Мирошніченко М. І. Психологія ділового спілкування: конспект лекцій. Одеса, Одеський державний екологічний університет, 2020. 130 с. URL: http://eprints.library.odeku.edu.ua/id/eprint/7456/1/Myroshnichenko_M_I_P_sychologiya_DS_KL_2020.pdf
10. Плотніченко С. Р. Основи ділового етикету та протоколу [Текст] : навчальний посібник для здобувачів вищої освіти. Мелітополь : ТОВ «Колор Принт», 2021. 200 с. URL: http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/123456789/15706/1/Plotnichenko_Svitlana.pdf

Семінар 4. Конфлікти і шляхи порозуміння

План

1. Принципи взаєморозуміння
2. Міжособистісні конфлікти
3. Конфлікти в організації

Ключові слова: асертивність, взаєморозуміння, виробничі конфлікти, дипломатія, причини виробничих конфліктів, заходи з профілактики та вирішення виробничих конфліктів, компроміс, консенсус, об'єктивні й суб'єктивні причини управлінських конфліктів, порозуміння,

Теми доповідей та повідомлень:

1. Рівні взаєморозуміння.
2. Основні види конфліктів.
3. Способи вирішення міжособистісних конфліктів.
4. Причини конфліктів в організації.

Проблемні питання

(обґрунтуйте відповідь + доведіть на прикладах):

1. Як переконатися, що ваш співрозмовник вас розуміє?
2. Як ви знаєте, що правильно розумієте вашого співрозмовника?
3. Як можна визначити причини непорозуміння?
4. Які принципи важливі для ефективного ділового взаєморозуміння?
5. Що може спричинити міжособистісні конфлікти?
6. Чи можна перемогти в конфлікті?
7. Як аналіз конфліктів може допомогти їх вирішувати?
8. Чим *компроміс* принципово відрізняється від *консенсусу*?
9. Чому у вирішенні міжособистісних конфліктів важлива співпраця?
10. Що таке *асертивність* і чому її варто розвивати?
11. Яким чином аналіз *об'єктивних* / *суб'єктивних* причин управлінських конфліктів сприяє їх вирішенню?
12. Які чинники допоможуть запобігти управлінським конфліктам?

Література:

1. Вraith Г. Я. Міжкультурні конфлікти: причини та шляхи подолання / Г. Я. Вraith // Освіта та соціалізація особистості : матеріали X Інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених, присвяченої 30-річчю створення кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності та 205-річчю Університету Ушинського (Одеса, 22-23 квітня 2022 року) / оргком. : А. В. Красножон, О. А. Копусь, Г. В. Музиченко, Є. В. Борінштейн. Одеса: Університет Ушинського, 2022. С. 43–45.
2. Гайдамачук О. В. Конфлікт інтерпретацій листа скіфів Дарію Першому // Українознавчий альманах. Вип. 24. К.: Міленіум, 2019. С. 51–56. URL: <https://ukralmanac.univ.kiev.ua/index.php/ua/article/view/314>
3. Кадацький Я. Б Концептуальні засади аналізу та врегулювання корпоративних конфліктів в Україні. – На правах рукопису. Дипломна робота за спеціальністю 054 «Соціологія». Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут Імені Ігоря Сікорського», кафедра соціології. Київ, 2021. 59 с. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/43093/1/Kadatskyi_bakalavr.pdf
4. Король В. С. Корпоративний конфлікт - причини виникнення, шляхи попередження та методи подолання // Інтеграція освіти, науки та бізнесу в сучасному середовищі: літні диспути: тези доп. III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 11-12 серпня 2021. Дніпро, Україна, 2021. С. 351–352. URL: https://www.researchgate.net/profile/Zlatina-Chengolova/publication/354163130_CAROTENOIDS_AND_THEIR_POSSIBLE_POSITIVES_IN_COVID-19_PANDEMIC/links/6128be342b40ec7d8bc8c04c/CAROTENOIDS-AND-THEIR-POSSIBLE-POSITIVES-IN-COVID-19-PANDEMIC.pdf#page=351
5. Ліпич, Л., Хілуха, О., Кушнір, М., Рубльов, В. В. Конфлікт інтересів у публічному менеджменті: поняття та шляхи подолання // *Scientific Notes of Lviv University of Business and Law*, 2021. 31, 153-159. Retrieved from <https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/view/596>
6. Плотніченко С. Р. Основи ділового етикету та протоколу [Текст] : навчальний посібник для здобувачів вищої освіти / С. Р. Плотніченко. – Мелітополь : ТОВ «Колор Принт», 2021. 200 с. URL:

http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/123456789/15706/1/Plotnichenko_Svitlana.pdf

7. Тирон О. Роль міжкультурного особистісного спілкування в бізнесі гостинності в кризовий період // *Grail of Science*, 2022. 16, С. 460–464. <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.17.06.2022.072>
8. Трофименко А. В., Константинова Ю.В. Конфліктологія та теорія переговорів : навчальний посібник. Маріуполь : МДУ, 2020. 375 с. https://repository.mu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2586/1/np_konflikto logiia.pdf
9. Черненко, Н. Управління конфліктами в комунікативному просторі // *Таврійський науковий вісник. Серія: Публічне управління та адміністрування*, 2020. № 4. С. 153–160. URL: <https://doi.org/10.32851/tnv-pub.2021.4.20>

Семинар 5. Переговори

План

1. Підготовка до переговорів.
2. Особливості ведення переговорів.
3. Презентація.

Ключові слова: ділові зустрічі, підготовка і проведення ділових зустрічей, зустріч делегації, привітання, розміщення учасників зустрічі, офіційна мова, ділові переговори, стратегія переговорів, тактика переговорів, принципи переговорного процесу, основні прийоми спілкування, презентація, презентація, PR-компанія (Public relation), символічний менеджмент, презентаційна доповідь

Теми доповідей та повідомлень:

1. Зміст домовленостей про ділову зустріч (про що слід домовлятися наперед?).
2. Стратегія і тактика переговорів.
3. Гарвардський метод проведення переговорів.

Проблемні питання

(обгрунтуйте відповідь + доведіть на прикладах):

1. Який комплекс заходів включає підготовка до переговорів?
2. Що варто передбачити для організації ділової зустрічі на своїй території?
3. Що варто передбачити для організації ділової зустрічі на чужій / нейтральній території?
4. Що важливо у процесі проведення ефективних переговорів?
5. Які етапи містить підготовлена ділова зустріч?
6. Які з методів проведення переговорів варто / не варто застосовувати? Чому?
7. Які прийоми сприйняття партнерів у ділових переговорах варто знати?
8. Яка основна функція презентації у ході переговорів?
9. Як підготувати якісну презентацію?
10. Які чинники забезпечують успішне проведення презентації?

11. На чому ґрунтується успішна стратегія налагодження і розбудови успішних ділових стосунків?
12. Як уникнути суперечностей між тактикою і стратегією переговорів?

Література:

1. Абрамова Є. Ю. Комплімент як ефективна тактика ділового спілкування // Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. 2021. Том 32 (71) № 2 Ч. 1. С. 101–106. URL: https://philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2021/2_2021/part_1/20.pdf
2. Бізнес-комунікації: навчально-методичний комплекс [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, галузі знань 07 «Управління та адміністрування», спеціальності 075 «Маркетинг», освітньо-професійної програми «Промисловий маркетинг» / Укладач: Л.М. Шульгіна. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2023. 151 с. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/52779/1/Biznes_komun.pdf
3. Дмитрашко С. А. Аналіз переговорних кейсів: політико-культурні впливи на політичний процес // Політикус : наук. журнал. 2023. № 2. С. 96–101. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/handle/123456789/17745>
4. Дученко, М. М. Бізнес-етика: конспект лекцій [Електронний ресурс] : навчальний посібник для студентів спеціальності 051 «Економіка» освітньою програмою «Управління персоналом та економіка праці» / М. М. Дученко, О. А. Шевчук ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. Електронні текстові дані (1 файл: 1,35 Мбайт). Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2020. 56 с. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/39693>
5. Красніцька Г. М. Історичні етапи розвитку ділових переговорів // Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Історичні науки. 2020. Том 31 (70) № 1. С. 98–102. URL: https://hist.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/1_2020/1_2020.pdf#page=104
6. Кушнір Т. М. Професійна етика в маркетингу: Методичні вказівки та плани семінарських занять для студентів освітнього ступеня магістр спеціальності «Маркетинг». Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2022. 30 с. URL: <https://econom.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/10/Methodychka-Profesiy-na-etyka-v-marketynhu-1.pdf>

7. Мистецтво ведення переговорів: навчальний посібник/ Укладачі: А. Є. Адамович, О. М. Максимець, ТДАТУ. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2021. 264 с. URL: <http://elar.tsatu.edu.ua/handle/123456789/14997>
8. Організація ділових переговорів [Текст] : метод. рек. до вивч. дисц. / Романуха О. М., Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. ТуганБарановського, каф. економіки та бізнесу. Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2021. 63 с. URL: http://elibrary.donnuet.edu.ua/2431/1/MR_ODP_Romanykha_2021.pdf
9. Плотніченко С. Р. Основи ділового етикету та протоколу [Текст] : навчальний посібник для здобувачів вищої освіти. Мелітополь : ТОВ «Колор Принт», 2021. 200 с. URL: http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/123456789/15706/1/Plotnichenko_Svitlana.pdf

Семинар 6. Ділова атрибутика

План

1. Візитівки
2. Сувеніри в діловій сфері
3. Етикет національних символів

Ключові слова: ділові подарунки, квіти, етикет національних символів, прапор, герб, гімн, етикет національного прапора

Теми доповідей та повідомлень:

1. Види візитівок.
 2. Квітковий етикет.
 3. Символогія.
- * Розробіть макет власної візитівки.

Проблемні питання

(обґрунтуйте відповідь + доведіть на прикладах):

1. Які функції мають виконувати візитівки?
2. Яка є структура візитівки (важливе / неважливе)?
3. Чому на особливу увагу заслуговують символи у візитівках?
4. Як витримати баланс лаконічності і змістовності у розробці візитівки?
5. Як використовують візитівки у діловому спілкуванні?
6. Що можна / не можна дарувати в діловій сфері?
7. Що треба враховувати під час підбору й дарування сувеніру?
8. Як і кому дарувати квіти?
9. Що таке національні символи (на прикладах)?
10. В яких ситуаціях потрібно зважати на етикет національних символів?
11. Що потрібно знати про інтернаціональні символи?
12. Чому важливо знати етикет національного прапора?

Література:

1. Бізнес-комунікації: навчально-методичний комплекс [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, галузі знань 07 «Управління та адміністрування», спеціальності 075 «Маркетинг», освітньо-професійної програми

- «Промисловий маркетинг» / Укладач: Л.М. Шульгіна. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2023. 151 с. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/52779/1/Biznes_komun.pdf
2. Гайдамачук О. В. Антропологічний вимір «нерівної всім рівності» // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Сер. : Актуальні проблеми розвитку українського суспільства = Bulletin of the National Technical University «KhPI». Ser. : Actual problems of Ukrainian society development : зб. наук. пр. Харків : НТУ «ХПІ», 2021. № 1. С. 99–103. doi: 10.20998/2227-6890.2021.1.16
 3. Дуса К. Іконографічний метод інтерпретації візуальних джерел у курсі «Історія повсякденного життя у ранньомодерній Європі». URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/313700ea-459c-49c5-b4e4-1bb1507196c4/content>
 4. Іващенко М. В. Корпоративна культура та етика як чинник конкурентоспроможності в міжнародному бізнесі [Електронний ресурс] // Економічна теорія та право. 2021. № 1. С. 170–173. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnyua_etp_2021_1_20
 5. Кухарик В. В. Особливості етикету дарування ділових подарунків у різних країнах // Modern Economics. 2022. № 33(2022). С. 44–49. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V33\(2022\)-06](https://doi.org/10.31521/modecon.V33(2022)-06).
 6. Петухова Т. А., Ямроз Л. С. Методичні рекомендації з курсу «Проектування фірмового стилю» для самостійної роботи здобувачів другого (магістерського) рівня ОПП «Дизайн» розроблено відповідно до навчального плану, призначено для здобувачів факультету мистецтва і дизайну Міжнародного гуманітарного університету. Одеса, 2023. 44 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/26467/%D0%A4%D0%9E%D0%A0%D0%9C%D0%A3%D0%92%D0%90%D0%9D%D0%9D%D0%AF%20%D0%A4%D0%86%D0%A0%D0%9C%D0%9E%D0%92%D0%9E%D0%93%D0%9E%20%D0%A1%D0%A2%D0%98%D0%9B%D0%AE%20%D0%9C%D0%95%D0%A2%D0%9E%D0%94%D0%98%D0%A7%D0%9D%D0%86%20%D0%A0%D0%95%D0%9A%D0%9E%D0%9C%D0%95%D0%9D%D0%94%D0%90%D0%A6%D0%86%D0%87.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

7. Правила створення логотипів [електронний ресурс] URL: http://editor.ucoz.ua/publ/statti/dizajn/pravila_stvorennja_logotipiv/11
8. Психологія кольору в дизайні логотипу [електронний ресурс]/ URL: <https://spilno.org/article/psykholohiya-koloru-v-dyzaini-lohotyp>
9. Ремньова Л. Диджитал-етикет у сучасних бізнес-комунікаціях та в управлінні персоналом [Електронний ресурс] / Л. Ремньова, Т. Забаштанська // Проблеми і перспективи економіки та управління. - 2022. № 2. С. 32–43. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ppeu_2022_2_5
10. Руднева А., Мальована Ю. Імідж України в умовах сучасних інформаційних процесів: цифрової трансформації та становлення електронного урядування. Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії. 2022. Випуск 42. URL: http://fpsvisnyk.lnu.lviv.ua/archive/42_2022/42.pdf
11. Фірмовий стиль [електронний ресурс]/ URL: <http://www.reklama-lizo.lviv.ua/services/maket-req/default.htm>
12. Фірмовий стиль : поняття, розробка. [електронний ресурс]/ URL: <http://studcon.org/firmovyuy-styl-ponyattya-rozrobka?page=4>
13. Ціватий В. Г. Переговори і модель переговорного процесу в міжнародних відносинах і світовій політиці XXI століття: теоретико-методологічний, психолого-комунікаційний та політико-дипломатичний дискурси // Гуманітарний корпус: Збірник наукових статей з актуальних проблем філософії, культурології, історії, психології та педагогіки, 2022. Вип. 47. С. 53–57. URL: https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/38057/gum_47.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page=53
14. Чичкало-Кондрацька І. Б. Конспект лекцій з дисципліни «Дипломатичний та діловий протокол». Полтава : НУПП, 2020. 70 с. URL: <https://reposit.nupp.edu.ua/handle/PoltNTU/8832>

Семінар 7. Імідж ділової людини

План

1. Імідж як запорука успіху
2. Зовнішній вигляд

Ключові слова: аксесуари, біжутерія, бренд, діловий костюм, дрес-код, зачіска, звички, зовнішній вигляд ділової людини, образ, імідж, правила підбору одягу, парфуми, косметика, макіяж ділової жінки, манери, постава, престиж, прикраси, репутація, стиль, ювелірні вироби, хода,

Теми доповідей та повідомлень:

1. Чинники іміджу ділової людини.
2. Правила ділового стилю (зовнішній вигляд).

Проблемні питання

(обґрунтуйте відповідь + доведіть на прикладах):

1. Чим імідж відрізняється від репутації?
2. Від чого залежить імідж?
3. Чи впливає імідж організації на її успіх?
4. Як самооцінка пов'язана з формуванням іміджу?
5. Як зовнішній вигляд впливає на імідж ділової людини?
6. Як має виглядати діловий чоловік (+взірець)?
7. Як має виглядати ділова жінка (+взірець)?
8. Які манери властиві діловим людям?
9. Що ви знаєте про імідж вашої професії (в Україні / за кордоном)?
10. Які зачіски й парфуми вважають діловими?
11. Які прикраси й аксесуари відповідають діловому стилю?
12. Які одяг і взуття відповідають діловому стилю?
13. Що діловій людині варто знати про поставу, ходу і жести?

Література:

1. Балла Е., Вотканич М. Основи іміджелогії. Методичний посібник (для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 03 Гуманітарні науки спеціальності 035 Філологія спеціалізації 035.01 Українська мова та література освітньої програми «Українська мова і

- література»). Ужгород, 2023. 52 с. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/54061/1/%D0%9E%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%20%D1%96%D0%BC%D1%96%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%97.pdf>
2. Бізнес-комунікації: навчально-методичний комплекс [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, галузі знань 07 «Управління та адміністрування», спеціальності 075 «Маркетинг», освітньо-професійної програми «Промисловий маркетинг» / Укладач: Л.М. Шульгіна. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2023. 151 с. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/52779/1/Biznes_komun.pdf
 3. Болотова В.О., Ляшенко Н.О., Агаларова К.А. Іміджологія. Текст лекцій. Харків: НТУ «ХП», 2021. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/53e3f9f6-a404-4a39-b273-b295c8de57c6/content>
 4. Конюкова І. Я., Сидоровська Є. А. Кінесична складова етикетних формул у комунікативній системі сучасного суспільства. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв : наук. журнал. 2023. № 4. С. 15–19. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.4.2023.293709>
 5. Літвінова І., Котукова Т. Українська мова для іміджу та кар'єри. Харків : Вид-во «Ранок», 2019. 160 с.
 6. Плотніченко С. Р. Основи ділового етикету та протоколу [Текст] : навчальний посібник для здобувачів вищої освіти / С. Р. Плотніченко. – Мелітополь : ТОВ «Колор Принт», 2021. 200 с. URL: http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/123456789/15706/1/Plotnichenko_Svitlana.pdf

Семинар 8. Ділові прийоми

План

1. Загальні вимоги
2. Види прийомів
3. Культура організації прийому

Ключові слова: ділові прийоми, вимоги до ділових прийомів, запрошення гостей, зустріч гостей, види ділових прийомів, прийоми без розміщення, прийоми з розміщенням, організація прийомів з розміщенням.

Теми доповідей та повідомлень:

1. Різновиди ділових прийомів.
2. Організація ділових прийомів
3. Правила сервірування столу
4. Правила користування столовими приборами

Проблемні питання

(обґрунтуйте відповідь + доведіть на прикладах):

1. Які основні мета і задачі ділових прийомів?
2. Які вимоги враховують у підготовці ділових прийомів?
3. З яких етапів складається діловий прийом?
4. Які є правила проведення ділових прийомів без розміщення?
5. Які є правила проведення ділових прийомів з розміщенням?
6. Яких правил дотримуються у сервіруванні столу?
7. У якій послідовності подають блюда?
8. Які є столові прибори і як ними користуватися?
9. Які є принципи поєднання різних блюд з різними напоями?
10. Які правила поведінки за столом варто знати?

Література:

1. Бізнес-комунікації: навчально-методичний комплекс [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, галузі знань 07 «Управління та адміністрування», спеціальності 075 «Маркетинг», освітньо-професійної програми «Промисловий маркетинг» / Укладач: Л.М. Шульгіна. Київ : КПІ ім.

- Ігоря Сікорського, 2023. 151 с. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/52779/1/Biznes_komun.pdf
2. Дашевська А. В. Столовий етикет: історичні аспекти та сучасність : кваліфікаційна робота бакалавра спеціальності 242 "Туризм" / наук. керівник Е. А. Криволапов. Запоріжжя : ЗНУ, 2023. 65 с. URL: <https://dspace.znu.edu.ua/jspui/handle/12345/12762>
 3. Дипломатичний протокол та етикет [Електронний ресурс] : методичні рекомендації до практичних завдань для студентів спеціальності 291 "Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії" першого (бакалаврського) рівня / уклад. А. О. Пастушенко. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. 31 с. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/25165/1/2021-%D0%9F%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%83%D1%88%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%90.%20%D0%9E.pdf>
 4. Іщенко О. М. Гастика як маркер ідентифікації міжкультурного середовища // Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету : [збірник]. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2020. Вип. 32. 193–198. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/24351/%D0%9F%D1%80%D0%B8%D0%BD%D1%86%D0%B8%D0%BF%D0%B8%20%D0%9C%D0%9A%D0%9F%20%D1%81.%204.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page=193>
 5. Конспект лекцій з дисципліни «Дипломатичний протокол та етикет» : для здобувачів вищ. освіти спец. 291 Міжнарод. відносини, сусп. комунікації та регіон. студії / В. О. Бабіна, І. М. Чістякова, І. Б. Кривдіна, І. В. Кудлай ; Держ. ун-т «Одес. політехніка». Одеса, 2021. 48 с. URL: <http://dspace.op.edu.ua/jspui/handle/123456789/12177>
 6. Плотніченко С. Р. Основи ділового етикету та протоколу [Текст] : навчальний посібник для здобувачів вищої освіти / С. Р. Плотніченко. – Мелітополь : ТОВ «Колор Принт», 2021. 200 с. URL: http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/123456789/15706/1/Plotnichenko_Svitlana.pdf

Теми самостійних робіт

Самостійна робота з дисципліни «Етика ділових відносин» для студентів включає різні форми, включно з:

- опрацюванням лекційного матеріалу (робота зі словниками, довідниками, посібниками, підручниками, науковими статтями і монографіями) задля його доповнення й опанування;
- вивченням запитань, відведених на самостійне опрацювання;
- підготовкою до семінарських занять і різних форм поточного контролю; систематизацією вивчених матеріалів перед підсумковим контролем та заліком;
- аналізом проблемних ситуацій; підбором й оглядом бібліографії на задану проблематику;
- підготовкою презентацій і доповідей з проблемних питань тощо.

Самостійне виконання індивідуальних завдань дозволяє реалізувати творчі можливості студентів, водночас поглиблюючи, узагальнюючи, закріплюючи здобуті знання за допомогою їх практичного застосування.

1. Суть і зміст дискусії про цінності.
2. Роль принципу відповідальності в сучасній діловій етиці.
3. Культура ділового спілкування в історичних пам'ятках.
4. Культура ділового спілкування в пам'ятках мистецтва.
5. Необхідність етичних (корпоративних) кодексів.
6. Умови для запровадження і дотримання етики бізнесу.
7. Етика й етикет в університеті.
8. Роль ділового протоколу в бізнесі.
9. Імідж і репутація у ділових відносинах.
10. Культура міжнародних бізнес-відносин.
11. Гендерні стереотипи в діловій сфері.
12. Базові принципи написання резюме.
13. Секрети успішної співбесіди.
14. Причини конфліктів і способи їх попередження.
15. Імідж в обраній професії.

Контрольні запитання (на залік):

1. Головні задачі етики ділових відносин.
2. Культура управління (етика керівника).
3. Етика обміну інформацією у бізнес-середовищі.
4. Етичні норми співпраці і командної роботи.
5. Напрями етичних вчень у XX-XXI ст.
6. Вплив етики ділового спілкування на успіх справи (установи, організації, підприємства тощо).
7. Соціонічні типи партнерів у ділових відносинах.
8. Функції ділового спілкування.
9. Прийоми та засоби успішних ділових переговорів.
10. Наслідки маніпулювання у ділових відносинах.
11. Правила успішної взаємодії у ділових відносинах.
12. Структура й етапи проведення ділової зустрічі.
13. Норми службового етикету.
14. Норми ділової поведінки.
15. Ключові поняття професійної етики.
16. Принципи вибору стратегії ведення переговорів.
17. Роль культура мовлення в діловому спілкуванні.
18. Етичні норми невербальної комунікації.
19. Підготовка до індивідуальної співбесіди (обох сторін).
20. Аналіз інтересів різних учасників дискусії.
21. Переваги й недоліки письмового ділового спілкування.
22. Діалог і монолог в усному діловому спілкуванні.
23. Усунення емоційних перешкод у діловому спілкуванні.
25. Способи подолання бар'єрів у діловому спілкуванні.
26. Культура ділового функціонально-рольового спілкування.
27. Переваги різних видів колективного обговорення проблем.
28. Прийоми та засоби позитивного впливу на аудиторію.
29. Переваги й недоліки одного (за вибором) стилю лідерства.
30. Сучасні етичні норми в Україні (XXI ст.).

Загальний список літератури:

1. Абдула А. І. Принцип керівництва та етика "відкритого суспільства" [Електронний ресурс] // Актуальні проблеми духовності. 2019. Вип. 20. С. 86–96. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdu_2019_20_8
2. Асеева Ю. О. Емоційний інтелект як фактор впливу на ефективність лідера [Електронний ресурс] / Ю. О. Асеева, І. В. Мельничук, А. В. Кузнецова // Габітус. 2021. Вип. 31. С. 21-25. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/habit_2021_31_5
3. Балла Е., Вотьканич М. Основи іміджології. Методичний посібник (для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 03 Гуманітарні науки спеціальності 035 Філологія спеціалізації 035.01 Українська мова та література освітньої програми «Українська мова і література»). Ужгород, 2023. 52 с. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/54061/1/%D0%9E%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%20%D1%96%D0%BC%D1%96%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%97.pdf>
4. Балла Е. Іван Світличний: емоційний інтелект лідера // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. Вип. 1 (49). Ужгород, 2023. С. 16–22. URL: <http://visnyk-philology.uzhnu.edu.ua/article/view/290652>
5. Баранова Т. Стукати чи не стукати у двері керівника, перш ніж увійти. Довідник секретаря та офіс-менеджера. 2019. № 2. URL: <https://esecretar.mcfr.ua/709574>
6. Белімова Т. В. Корпоративна етика передбачає блискучу чілку, або Віра завжди рятує всіх (Куява Ж. Говори, серце, не мовчи) [Електронний ресурс] // Слово і час. 2019. № 12. С. 91–93. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sich_2019_12_14
7. Беліченко А. Г., Воронкова В. Г., Мельник В. В. Етика ділового спілкування : навчальний посібник для ВНЗ (рекомендовано МОН України). К. : 2019.
8. Белкін І. В. Культурна етика ділового спілкування як основа взаємодії між основними учасниками на ринку [Електронний ресурс] / І. В. Белкін, Я. В. Гонтарук, С. М. Трапаїдзе // Східна Європа: економіка,

- бізнес та управління. 2022. Вип. 3. С. 45–49. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sxeebu_2022_3_9
9. Бізнес-етика: конспект лекцій [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студ. спеціальності 051 «Економіка» освітньою програмою «Управління персоналом та економіка праці» / М. М. Дученко, О. А. Шевчук; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – Електронні текстові дані (1 файл: 5,5 Мбайт). Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2020. 56 с. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/39693/1/Posibnyk_Biznesetyka.pdf
 10. Бізнес-комунікації: навчально-методичний комплекс [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, галузі знань 07 «Управління та адміністрування», спеціальності 075 «Маркетинг», освітньо-професійної програми «Промисловий маркетинг» / Укладач: Л.М. Шульгіна. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2023. 151 с. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/52779/1/Biznes_komun.pdf
 11. Борґ Дж. Мистецтво говорити. Таємниці ефективного спілкування / пер. з англ. Н. Лазаревич. Харків: Ранок, 2019. 304 с.
 12. Бралатан В. П. Професійна етика [Електронний ресурс] / Бралатан В. П., Гуцаленко Л. В., Здирко Н. Г. К. : ЦУЛ, 2011. 252 с. URL: http://moodle.nati.org.ua/pluginfile.php/14930/mod_resource/content/1/bralatan_v_p_gucalenko_l_v_ta_in_profesiina_etika.pdf
 13. Бурденко І. М. Професійна етика бухгалтера: управлінський підхід [Електронний ресурс] / І. М. Бурденко, А. В. Майборода // Бізнес-навігатор. 2020. Вип. 5. С. 195-199. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bnav_2020_5_35
 14. Вознюк Н. М. Етика. К: Центр навчальної літератури, 2019.
 15. Воронкова В. Г., Беліченко А.Г., Мельник В.В., Ажажа М.А. Етика ділового спілкування. Навчальний посібник для ВНЗ (рекомендовано МОН України). Вид. 2-ге, Львів: Магнолія, 2021.
 16. Гагалюк О. Шляхи підвищення культури підприємництва або "корпоративна етика" як засіб виховання бізнесмена [Електронний ресурс] / О. Гагалюк // Галицький економічний вісник. 2020. № 2. С. 176-182. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gev_2020_2_20
 17. Гайдамачук О. В. Human and Robot in the Circle of Identification and Ethics questions. // Філософія в сучасному світі: Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції 16-17 листопада 2018 /

- Ред. кол. Я.В.Тарароєв, А.В.Кіпенський, Л.В.Перевалова та ін. - Харків: «Точка», 2018. С.171–173. URI: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/47290>
18. Гриценко Т. Б., Гриценко С.П., Іщенко Т.Д., Мельничук Т.Ф., Чуприк Н.В., Анохіна Л. П. Етика ділового спілкування: Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2019.
 19. Гуменникова Т. Р. Технології розвитку «soft-skills» – основа професійного зростання здобувача вищої освіти Інновації в сучасній освіті: методологія, технології, ресурсне забезпечення, дидактичні та виховні аспекти. Збірник наукових праць за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції (20 травня 2022 р.). Ізмаїл: РВВ ІДГУ, 2022. 122 с.): журнал. 2022. № 4(9) 2022. С. 82–94.
 20. Гоулман Д., Бояціс Р., Маккі Е. Емоційний інтелект лідера / пер. з англ. Валерія Глінка. Київ: Наш Формат, 2022. 288 с.
 21. Данилкіна Ю. Як вибрати подарунок, що порадує жінку-колегу. Довідник секретаря та офіс-менеджера. 2020. № 3. URL: <https://esecretar.mcfr.ua/796300>
 22. Денисенко О. Візитівка: від тексту до обміну. Довідник секретаря та офісменеджера. 2019. № 4. URL: <https://esecretar.mcfr.ua/724743>
 23. Денисова І. Дозвольте вам представити, або правила ділового знайомства. Довідник секретаря та офіс-менеджера. 2021. № 1. URL: <https://esecretar.mcfr.ua/862310>
 24. Ділове спілкування: навчально-методичний комплекс дисципліни: навч. посіб. для здобувачів ступеня магістра за освітньо-професійною програмою «Міжнародні соціальні проекти та волонтерська діяльність» спеціальності 231 Соціальна робота. Укл.: О. І. Боковець. К.: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 62 с. URL: <https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/48219/1/Dilove.pdf>
 25. Ділові комунікації та етикет [Електронний ресурс] : наук.-допом. бібліогр. покажч. / Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Бібліотека ; уклад. Л. Дейнека. - Електрон. текст. дані. Луцьк, 2023. 40 с. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/22067/1/dilov_komun_etyket.pdf

26. Донська Ю. Телефонні та відеонаради: як організувати за етикетом. Довідник секретаря та офіс-менеджера. 2020. № 8. URL: <https://esecretar.mcfr.ua/829485>
27. Еспрі Д. Змінюючи правила гри. Як лідери, новатори та візіонери перемагають у житті / Дейв Еспрі; [пер. з англ. О. Макарової]. 2021.
28. Заграй Л. Емоційний інтелект як складник професійної компетентності менеджера [Електронний ресурс] // Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Психологія. 2021. Т. 32(71), № 6. С. 47–54. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/sntnvusp_2021_32\(71\)_6_10](http://nbuv.gov.ua/UJRN/sntnvusp_2021_32(71)_6_10)
29. Захарчин Г. М. Емоційний інтелект та креативність як сучасний інструментарій менеджменту [Електронний ресурс] / Г. М. Захарчин, Н. П. Любомудрова // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2020. Вип. 34. С. 76-80. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2020_34_15
30. Звертання у службових листах. Довідник секретаря та офіс-менеджера. 2019. № 1. URL: <https://esecretar.mcfr.ua/698260>
31. Зубков М. М. Норми та культура української мови за оновленим переписом. Ділове мовлення / 2-ге вид. доп. і змін. К. : Арії. 2019. 608 с
32. Жигайло Н. І. Психологія бізнесу та управління : навч. посіб. / Н. І. Жигайло, М. О. Кохан, Н. М. Данилевич ; за ред. проф. Н. І. Жигайло. 2019.
33. Іващенко М. В. Корпоративна культура та етика як чинник конкурентоспроможності в міжнародному бізнесі [Електронний ресурс] / М. В. Іващенко // Економічна теорія та право. 2021. № 1. С. 170–173. URL: Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnyua_etp_2021_1_20
34. Іовхімчук Н. В. Ділові комунікації та етикет: методичні рекомендації до курсу для спеціальності «Початкова освіта». Луцьк. ВНУ ім. Лесі Українки, 2022. 32 с. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/21395/1/dilov_komun.pdf
35. Калюжка Н. С. Етика професійного і ділового спілкування: навчально-методичний посібник. К.: ФОП Гуляєва В.М., 2022. 228с. URL: <http://ephsheir.phdpu.edu.ua/bitstream/handle/8989898989/6755/Kaliuzhka>

%20N.%20S.%20Etyka%20profesiinoho%20i%20dilovoho%20spilkuvanni
a.pdf?sequence=1

36. Карпенко Є. В. Емоційний інтелект у дискурсі життєздійснення особистості : монографія / Євген Карпенко. 2020.
37. Кехо Д. Підсвідомості все підвладне / Джон Кехо ; [пер. з англ. Віталія Пустовойта], 2021.
38. Кобзей Н. В. Професійна етика сучасного перекладача [Електронний ресурс] // Нотатки сучасної науки. 2023. № 7. С. 30-31. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/notmodsc_2023_7_23
39. Кодекс ділової етики: Директиви ТОВ «Фроніус Україна». : CS-000007_Code of conduct Variante-Fronius UA - EN, Version 1 (01/2021)
40. Койл Д. Культурний код. Секрети успішної взаємодії в команді / пер. з англ. О. Асташова. Київ: Наш Формат, 2023. 208 с.
41. Коротіна Л. Антикоронавірусний етикет: 5 способів безпечних привітань у діловому світі. Довідник секретаря та офіс-менеджера. 2020. № 4. URL: <https://esecretar.mcfr.ua/804309>
42. Коротіна Л. Як вести нараду чи переговори, щоб вас слухали відкривши рота. Довідник секретаря та офіс-менеджера. 2019. № 12. URL: <https://esecretar.mcfr.ua/775833>
43. Коротіна Л. Як не відповідати на претензії клієнтів: 7 фраз-табу мережевого етикету. Довідник секретаря та офіс-менеджера. 2020. № 5. URL: <https://esecretar.mcfr.ua/813346>
44. Котович Г. В. Етика державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування. Публічне управління та адміністрування : автореф. роботи магістра публ. упр. : Спец.: 281. Миколаїв, 2019. URL: <https://krs.chmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789>
45. Кравченко Т. Етика ділового спілкування: Курс лекцій для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ОПП «Готельно-ресторанна справа» за спеціальністю 241 «Готельно-ресторанна справа». Миколаїв: МНАУ, 2022. 104 с. URL: <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/13203/1/etika-dilovogo-spilkuvannya-lekciyi-241.pdf>
46. Кулинич М. Б., Скорук О. В. Професійна етика бухгалтера, аудитора та податківця : конспект лекцій. Луцьк : Волинський національний

- університет імені Лесі Українки, 2022. 113 с. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/20684/3/PEBAP_konspekt.pdf
47. Кубрак О. В. Етика ділового та повсякденного спілкування. К.: Університетська книга, 2019.
 48. Методичні вказівки до виконання практичних завдань та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Етика ділового спілкування» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Публічне управління та адміністрування» спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» денної та заочної форм навчання [Електронне видання] / Мартинюк Г. Ф. Рівне : НУВГП, 2022. – 20 с. URL: <https://ep3.nuwm.edu.ua/24331/1/06-14-234%D0%9C.pdf>
 49. Методичні рекомендації до проведення практичних занять та організації самостійної роботи з навчальної дисципліни «Техніка управлінської діяльності» : для здобувачів вищої освіти за другим (магістерським) рівнем вищої освіти спеціальності 073 Менеджмент (ОПП «Управління закладом освіти») денної та заочної форм навчання / укладач О. О. Сакалюк. Одеса : Університет Ушинського, 2020. 36 с. <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/9748/1/Sakalyuk.%202020.pdf>
 50. Минко Л. М. Етика маркетингу [Електронний ресурс] // Ефективна економіка. 2023. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2023_2_59
 51. Морган Дж. Лідер майбутнього. 9 навичок та ідей, що зроблять вас успішними в наступні 10 років. Харків: Віват, 2022. 320 с.
 52. Наварро Д. Словник мови тіла. Секрети невербальної комунікації / Джо Наварро; [пер. з англ. А. Легконець]. 2021.
 53. Найду Ума. Їжа для ментального здоров'я. Як харчуватися, щоб жити без стресу, депресії і тривожності / пер. з англ. Наталія Яцюк. Київ: Наш Формат, 2022. 344 с.
 54. Норми та стандарти поведінки державних службовців: методичні матеріали / Харківська обл. держ. адміністрація. Харків, 2020. URL: https://kharkivoda.gov.ua/content/documents/1044/104311/Attaches/etichna_povedinka.pdf

55. Ньютон А. Відредаговане життя. Самоорганізація, якої може навчитися кожен. Харків : Віват, 2021. 288 с.
56. Остапчук Т. П. Професійна етика в HR-менеджменті [Електронний ресурс] / Т. П. Остапчук, С. Ю. Бірюченко, К. Є. Орлова // Економіка, управління та адміністрування. 2023. № 2. С. 51-57. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vzhdtu_econ_2023_2_10
57. Павловська Л. Д. Емоційний інтелект менеджерів та його оцінка [Електронний ресурс] / Л. Д. Павловська, К. М. Кашук // Бізнес Інформ. 2020. № 5. С. 465-471. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2020_5_64
58. Пентилюк М., Маруніч І., Гайдаєнко І. Ділове спілкування та культура мовлення. К.: Центр навчальної літератури, 2019.
59. Підлуцький О. Лідери, що змінили світ. Харків: Фоліо, 2023. 444 с.
60. Плотніченко С. Р. Основи ділового етикету та протоколу [Текст] : навчальний посібник для здобувачів вищої освіти / С. Р. Плотніченко. – Мелітополь : ТОВ «Колор Принт», 2021. 200 с. URL: http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/123456789/15706/1/Plotnichenko_Svitlana.pdf
61. Попова, Н., Галстян, В., & Галстян, Я. (2023). Візуальна та цифрова риторика: досвід розуміння. // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філософія. Філософські перипетії», 2023. № 69. <https://doi.org/10.26565/2226-0994-2023-69-5>
62. Попова, Н. В. Опрацювання риторичних прийомів в технологіях формування soft skills / Н. В. Попова, Я. І. Артеменко // Проблеми та шляхи реалізації компетентнісного підходу в сучасній освіті : матеріали Міжнар. наук.-метод. Інтернет-конф., 14-15 трав. 2020 р. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2020. С. 277–280. URL: <https://dspace.nuph.edu.ua/handle/123456789/23478>
63. Панченко В. Етика. Естетика. К.: Центр навчальної літератури, 2019.
64. Конспект лекцій «Діловий етикет» / укладач Л.С. Прокопович Мукачєво: МДУ, 2019. 36 с. URL: [http://dspace-s.msu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/3426/1/Prokopovich %20L.%20S._%20Business_%20etiquette_%20summary_lectures.pdf](http://dspace-s.msu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/3426/1/Prokopovich_%20L.%20S._%20Business_%20etiquette_%20summary_lectures.pdf)
65. Риторика: навч. посібн. (упор. Т.К. Ісаєнко, А.В. Лисенко). Полтава: ПолтНТУ, 2019. 247 с.

66. Скибун О. Ж. Сучасна етика як практична філософія кібербезпеки [Електронний ресурс] // Сучасний захист інформації. 2022. № 4. С. 66–70. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/szi_2022_4_13
67. Снітинський В., Завальницька Н., Брух О. Діловий етикет у міжнародному бізнесі: Навчальний посібник. Львів: Магнолія 2006, 2020. 288 с.
68. Соколюк К. Ю. Корпоративна культура та етика спілкування як елемент комунікаційної політики маркетингу в системі електронної торгівлі [Електронний ресурс] / К. Ю. Соколюк, О. А. Кручек // Інфраструктура ринку. 2020. Вип. 41. С. 157-162. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ifrctr_2020_41_28
69. Соловійов В. П. Етика як продукт цивілізації та стрижень науки і соціального прогресу: уроки минулого і проблеми сучасності [Електронний ресурс] // Наука та наукознавство. 2023. № 1. С. 102–120. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NNZ_2023_1_12
70. Соснова А. Як писати електронні листи, щоб не одержувати відмов. Кадровик-01. № 1. Січень 2019. URL: 2019. № 12. URL: <https://ekadrovik.mcfr.ua/698271>
71. Сухорольська І., Турчин Я. Громадська дипломатія та демократичний імідж держави : монографія. Львів : Видавництво Тараса Сороки, 2019. С. 178–211.
72. Сюта Г. М., Бибик С. П. Сучасна ділова культура. Усне і писемне спілкування. К.: 2019
73. Титаренко М. Комунікація від нуля. Есеї для Мані. Львів : Видавництво Старого Лева, 2019. 232 с.
74. Ткалич М. Гендерна психологія. Навчальний посібник. Київ: Академвидав, 2016. 256 с.
75. Українська мова (за професійним спрямуванням): навчальний посібник-практикум / Г. Л. Вознюк, С. З. Булик-Верхола, І. П. Василичин та ін. Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2019. 308 с.
76. Федорова Ю. В. Емоційний інтелект у бізнесі: інструменти та методи розвитку [Електронний ресурс] // Адаптивне управління: теорія і практика. Економіка. 2019. Вип. 6. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/admthp_2019_6_3

77. Ферацці К. Неформальне лідерство. Як надихати команду та досягати результатів / перекл. з англ. Я. Лебеденка. Харків: Книжний Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2022. 224 с.
78. Філіпова Л. Я. Роль комп'ютерної етики в формуванні інформаційної культури користувачів комп'ютерно-мережевого середовища (за книгою американського етика Дебори Джонсон) [Електронний ресурс] // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. 2019. № 3. С. 75–80. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2019_3_11
79. Флемінг К. Говорити легко та невимушено. Як стати приємним співрозмовником. Харків: Книжний клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2022. 240 с.
80. Хессон Джил. Кишенькова книжка емоційного інтелекту: невеличкі вправи для інтуїтивного життя / пер. з англ. Є. Бондаренко. Харків : Вид-во «Ранок» : Фабула, 2023. 176 с.
81. Хмель А.О., Мещерякова А.В. Зовнішньополітичний імідж країни: технології формування. Молодий вчений. №4 (92) квітень, 2021. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/502/486>
82. Чернобай Л. І. Емоційний інтелект в системі менеджменту [Електронний ресурс] / Л. І. Чернобай, Ю. О. Широн // Бізнес Інформ. - 2019. № 5. С. 227-232. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2019_5_36
83. Шевельова О. Перемовини за діловим протоколом: як зустріти, розсадити, пригостити і розважити ділових партнерів. Довідник секретаря та офіс-менеджера. 2021. № 6. URL: <https://esecretar.mcfr.ua/898209>
84. Щетініна Л. В. Емоційний інтелект в управлінні персоналом: підходи до розуміння та його розвиток [Електронний ресурс] / Л. В. Щетініна, С. Г. Рудакова, А. І. Заєць // Бізнес Інформ. 2019. № 3. С. 385-393. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2019_3_55
85. Шинова О. Що таке капсула ділового гардеробу? Кадровик-01. 1 жовтня 2019. URL: <https://www.kadrovik01.com.ua/article/4477--shcho-take-kapsula-dlovogo-garderobu>
86. Naidamachuk O. What is it to be human in a globalized world // Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я: тези доповідей XXVII міжнародної науково-практичної конференції

MicroCAD-2019, 15–17 травня 2019р.: у 4 ч. Ч. IV. / за ред. проф. Сокола Є.І. Харків: НТУ «ХПІ». Р. 92.

Рекомендовані електронні ресурси:

1. Архів журналу «Довідник секретаря та офіс-менеджера». URL: <https://esecretar.mcfr.ua>
2. Велика українська енциклопедія. Тематичний словник гасел з напрямку «Філософські науки» (філософія, логіка, етика, естетика) / Укладачі: Арістова А. В., Шліхта І. В.; за заг. ред. д. і. н., проф. Киридон А. М. Київ : Державна наукова установа «Енциклопедичне видавництво», 2019. 256 с. URL: <https://ev.vue.gov.ua/wp-content/uploads/2020/12/Philisofy.pdf>
3. Гриценко Т. Б, Гриценко С. П., Іщенко Т. Д. та ін. Етика ділового спілкування [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://pidruchniki.ws/19991130/menedzhment/etika_dilovogo_spilkuvannya
4. Дахно І. Ділова кар'єра URL: http://pidruchniki.ws/15840720/menedzhment/dilova_karyera_-_dahno_ii
5. Електронні ресурси // Науково-технічна бібліотека НТУ «ХПІ». URL: <http://library.kpi.kharkov.ua/uk/resursu>
6. Етика і праксис // Європейський словник філософій: Лексикон неперекладностей. Том перший. К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2009. С. 451-545. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Cassin_Barbara/Yevropeiskyi_slovnyk_filosofii_t1.pdf
7. Костриця Н. М., Свистун В. І. Ягупов В. В. Методика навчання студентів спілкування в управлінській діяльності [Електронний ресурс] URL: http://ebooktime.net/book_332.html
8. Наукова періодика України - пошуковик// Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=F&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&S21CNR=20&Z21ID=Soc_Gum#gs.c.tab=0
9. Онлайн-бібліотека словників «Горох». URL: <https://goroh.pp.ua/>
10. Пошуковик наукових праць за ключовими словами URL: <https://scholar.google.com.ua/>

11. Український мовно-інформаційний фонд НАН України. URL: <https://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>
12. Чмут Т. К., Чайка Г. Л., Лукашевич М. П., Осечинська І. Б. Етика ділового спілкування: Підручник. URL: <http://www.ex.ua/1114246>

Плани семінарських занять та методичні рекомендації з дисципліни «Етика ділових відносин» для студентів 2-го курсу / уклад. О. Гайдамачук. – Харків : НТУ «ХП», 2024. – 41 с.

Укладач:

Ольга Володимирівна ГАЙДАМАЧУК

Відповідальний за випуск

В авторській редакції